

EL PLA DE CONSERVACIÓ DE LA RATAPINYADA DE COVA A LES BALEARS *Miniopterus schreibersii*

PENDENT DE PRESENTACIÓ AL CONSELL ASSESSOR DE FAUNA I FLORA DE LES
ILLES BALEARS

Miniopterus schreibersii o ratapinyada de cova és un mamífer euteri que pertany a l'ordre dels quiròpters i, dins d'aquest grup, al subordre dels microquiròpters. És de mida mitjana, fàcilment identificable per la forma arrodonida del cap i les orelles petites i curtes. És l'única representant europea del gènere *Miniopterus*. Espècie molt lligada a la vida subterrània, aprofita com a refugi tant les cavitats naturals, coves i avencs, com les mines abandonades, soterranis de construccions humanes i túnels. És molt sensible a les alteracions d'aquests refugis, ja que tots els exemplars d'una àmplia zona hivernen junts.

A les Balears se'n coneixen dues colònies de cria a Mallorca: la cova de ses Ratapinyades (Inca) i la de sa Guitarreta (Llucmajor) amb un total de fins 300 exemplars, que formen colònies mixtes amb altres espècies cavernícoles (*Myotis myotis*, *M. cappaccinii*, *Rinolophus ferrumequinum* i altres, fins a 1.500 exemplars) i una colònia d'hivernació a Menorca, la més gran de les Balears, la cova d'en Curt, amb uns 2.500 (fins al 2003). Fins ara no s'han localitzat ni les colònies d'hivernació a Mallorca ni les de cria a Menorca. Les ratapinyades refugiades a la cova d'en Curt comencen a abandonar la cavitat a mitjan primavera buscant refugis més càlids i situats en zones riques en recursos tròfics.

El mes de febrer de 2003 la cova d'en Curt es va inundar sobtadament a causa de la gran quantitat d'aigua que baixava pel torrent on es troba la cova, a conseqüència de les pluges torrencials que es produïren a la capçalera de la conca (85 l/m², el màxim registre històric per un mes de febrer!). La inundació de la cova va causar la mortalitat d'aproximadament el 85% de la colònia. Les prospeccions realitzades a finals d'hivern de 2006 mostraren que actualment la colònia només està formada per uns 200 individus. L'impacte de la catàstrofe sobre la població de *Miniopterus schreibersii* menorquins ha estat extremadament acusat i ha posat en greu perill la supervivència de l'espècie a l'illa. El creixement natural de les colònies de *M. schreibersii* és lenta, de tal manera que solament si s'aconsegueix incrementar artificialment el nombre d'adults reproductors se'n pot produir un augment suficient per sobreviure a una nova inundació.

A escala mundial, la UICN (1996) cataloga l'espècie com a preocupació menor (LC). D'altra banda, encara que és una espècie considerada abundant a Europa, ha sofert aquests darrers anys a França i a la península Ibèrica, mortaldats localitzades i encara mal explicades, cosa que ha provocat la modificació de la situació de l'espècie dins el Catàleg nacional (2784/2004 de 28 de maig), que ha passat d'Interés especial a vulnerable, fet que obliga a redactar un pla de conservació per a l'espècie, que proposi accions que evitin l'extinció de *Miniopterus*

schreibersii a l'illa de Menorca i que propiciïn la recuperació de l'espècie a Mallorca, on manquen coneixements sobre les coves d'hivernada. El Pla esmentat també inclou les mesures a prendre en les altres cavitats on se refugien *Miniopterus schreibersii*, així com un paquet d'accions per impedir que es torni a produir una catàstrofe similar.

L'objectiu general del present Pla de Conservació és evitar l'extinció de *Miniopterus schreibersii* a Menorca i aconseguir una dinàmica poblacional que permeti la recuperació del nombre d'individus presents a l'illa abans del 2003, i mantenir la situació de l'espècie a Mallorca.

Aquest objectiu general queda concretat en els objectius parcials següents:

- Protegir i millorar l'hàbitat d'hivernació de la cova d'en Curt.
- Traslocació experimental d'exemplars d'altres localitats a fi d'incrementar la colònia d'hivernació
- Localitzar les colònies de reproducció que l'espècie té a Menorca, estimar-ne el grau de conservació i assegurar-ne la protecció.
- Incrementar el coneixement sobre l'etologia i la biologia de conservació de l'espècie a les Balears.
- Incrementar el coneixement de la distribució i de l'estat de conservació de *Miniopterus schreibersii* a Mallorca.
- Divulgar la importància ecològica de l'espècie i la protecció dels seus hàbitats.
- Establir i delimitar les àrees biològiques crítiques.

ACCIONS INCLOSES EN EL PLA

LÍNIA 1

PROTEGIR I MILLORAR L'HÀBITAT D'HIVERNACIÓ DE LA COVA D'EN CURT

ACCIÓ 1.1 Iniciatives jurídiques i de gestió que assegurin la tranquil·litat del refugi d'hivernació, controlant la presència humana.

ACCIÓ 1.2 Actuacions físiques i de seguiment sobre la cova i el seu entorn per evitar les alteracions produïdes l'any 2003

LÍNIA 2

TRASLOCAR EXPERIMENTALMENT EXEMPLARS D'ALTRES

LOCALITATS A FI D'INCREMENTAR LA COLÒNIA D'HIVERNACIÓ

ACCIÓ 2.1 Traslocar un nombre reduït d'exemplars provinents de Mallorca, bàsicament femelles adultes, per incorporar a la colònia adults reproductors

ACCIÓ 2.2 Si l'acció 2.1 és positiva, traslocar en dos anys de 50 a 100 exemplars de Mallorca o de Catalunya a Menorca.

LÍNIA 3

LOCALITZAR LES COLÒNIES DE REPRODUCCIÓ QUE L'ESPÈCIE TÉ
A MENORCA I ESTIMAR-NE EL GRAU DE CONSERVACIÓ
I ASSEGURAR-NE LA PROTECCIÓ

ACCIÓ 3.1 Fer estudis de camp per localitzar refugis de reproducció. El major esforç prospectiu s'ha de fer a la costa, on és més probable que hi hagi colònies.

ACCIÓ 3.2 Protegir els refugis de cria i estimar l'estat de conservació una vegada localitzades les colònies de reproducció, i vigilar que no hi hagi freqüentació humana durant el període de cria.

LÍNIA 4

INCREMENTAR EL CONEIXEMENT SOBRE L'ETOLOGIA I LA BIOLOGIA DE
CONSERVACIÓ DE L'ESPÈCIE A LES BALEARS

ACCIÓ 4.1 Fer prospeccions a les zones amb abundant biomassa d'aeroplancton nocturn i mostrejar-les de nit, per determinar l'abundància de l'espècie.

ACCIÓ 4.2 Conèixer els moviments estacionals de l'espècie a Menorca, emprant la tècnica d'anellament.

ACCIÓ 4.3 Fer un pla de seguiment demogràfic basat en la metodologia de marcatge-recaptura.

ACCIÓ 4.4 Estimar el flux migratori entre els *Miniopterus schreibersii* de Mallorca i els exemplars de Menorca mitjançant mostrejos periòdics de les coves menorquines i mallorquines.

LÍNIA 5

INCREMENTAR EL CONEIXEMENT DE LA DISTRIBUCIÓ I DE L'ESTAT DE CONSERVACIÓ
DE *MINIOPTERUS SCHREIBERSII* A MALLORCA

ACCIÓ 5.1 Prospecció de coves mallorquines per millorar el coneixement de la distribució i l'estat de conservació de *Miniopterus schreibersii* a Mallorca, principalment per localitzar les localitats d'hivernada.

LÍNIA 6

DIVULGAR LA IMPORTÀNCIA ECOLÒGICA DE L'ESPÈCIE I
LA PROTECCIÓ DELS SEUS HÀBITATS

ACCIÓ 6.1 Edició de material gràfic: elaborar un tríptic i un quadern de natura en els quals s'informi de les principals característiques biològiques i ecològiques de l'espècie, de la necessitat de preservar-la i de la realització del Pla de Conservació.

ACCIÓ 6.2 Organitzar xerrades als centres d'espeleologia i a entitats d'educació ambiental per informar sobre les característiques de l'espècie, i informar de la prohibició de visites en època de reproducció i de l'existència del Pla de Conservació.

ACCIÓ 6.3 Elaborar un CD interactiu sobre l'espècie que expliqui les característiques biològiques i ecològiques de *Miniopterus schreibersii* a les Illes Balears.

ACCIÓ 6.4 Publicar articles amb els resultats obtinguts, tant a revistes de divulgació com a revistes de caire científic.

LÍNIA 7

CONTROLAR L'ESTAT DE SALUT DE LA COLÒNIA DE LA COVA D'EN CURT

ACCIÓ 7.1 Visitar periòdicament a la cova d'en Curt i a la cova Murada per observar si hi ha hagut mortalitats anormals, i analitzar els animals morts.

ACCIÓ 7.2 Anàlisi anual de la condició corporal abans d'iniciar la hibernació.

ACCIÓ 7.3 Anualment s'obtingueran mostres sanguínies a partir de les quals s'analitzarà la presència de virus, bàsicament *Lyssavirus*.

LÍNIA 8

ESTABLIR I DELIMITAR LES ÀREES BIOLÒGIQUES CRÍTiques

En el Decret 75/2005, de 8 de juliol, es determina la figura d'àrea biològica crítica com l'àmbit geogràfic crític per a la supervivència de l'espècie, per la qual cosa en el cas de la ratapinyada de cova s'estableixen els criteris següents per determinar-la.

Tot el volum de la cova afectada per aquesta determinació. L'àrea definida per un radi de 20 m a partir del contorn de la boca de la cova en totes les direccions. A més, en el cas de la cova d'en Curt, i atesa la situació dins el fons d'un barranc, qualsevol alteració en el perfil d'aquest podria afectar la cova, per la qual cosa s'estableix una superfície de protecció que inclou el fons del torrent comprès dins les quadrícules UTM 584400/4425400 i 584400/4425300.

En aquest cas es defineixen tres àrees biològiques crítiques, que comprenen totes les coves conegudes actualment que hostatgen colònies de *Miniopterus schreibersii*, siguin d'hibernació o de cria. Si en l'execució del Pla de Conservació es descobreixen més coves importants per l'espècie, aquest llistat s'ampliarà per incloure-les-hi.

Les àrees biològiques crítiques proposades són la cova d'en curt (Ferrerries), la cova de ses Ratapinyades (Inca) i la cova de sa Guitarreta (Llucmajor). Aquestes dues darreres estan ja incloses a la xarxa Natura 2000 (LIC núm. ES5310046 i ES5310048).